

ระบบการศึกษา
ระบบควบคุมหรือระบบส่งเสริมความงอกงาม

ประเวศ วะสี

เหตุเกิดที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ **ดร.สุกรี เจริญสุข** คณบดีประท้วงด้วยการยื่นใบลาออกและนักศึกษาไปประท้วงที่หน้าสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ด้วยการบรณเฑาะพดตรีที่มีคนเรียกว่าการประท้วงที่ไพเราะที่สุด

ความขัดแย้งระหว่างวิทยาลัยดุริยางคศิลป์กับ สกอ. เป็นเรื่องการรับรองหลักสูตรวิทยาลัยต้องการให้เรียกปริญญาของหลักสูตรว่าดุริยางคศาสตร์บัณฑิต แต่ สกอ. ไม่อนุมัติ การไม่ผ่านการอนุมัติของ สกอ. มีผลลามไปถึงการรับรองหลักสูตรโดย กพ. มีผลทำให้บัณฑิตที่จบตามหลักสูตรนี้ไม่สามารถบรรจุเข้ารับราชการโดยได้รับเงินเดือนตามอัตราที่ควรจะได้ ถ้าเรียกปริญญาว่าดุริยางคศาสตร์บัณฑิต

วิทยาลัยคิดว่าวิทยาลัยู้ดีกว่า สกอ. และคิดว่า สกอ. ใช้อำนาจโดยไม่รู้

การศึกษากับระบบที่ใช้กับการศึกษาเป็นเรื่องที่ขัดแย้งกัน และเป็นต้นเหตุของความอ่อนแอของการศึกษาไทยที่แก้ทำไรๆก็แก้ไม่ตก เพราะไม่ได้แก้ที่ต้นเหตุ

การศึกษาเป็นระบบของความงอกงามอย่างหลากหลาย แต่ระบบราชการเป็นระบบของการควบคุม

เมื่อเอาระบบการควบคุมมาใช้กับการศึกษาความงอกงามก็ไม่บังเกิดสมกับที่เป็นการศึกษา

การศึกษานั้นควรจะเป็นการกระตุ้นสมองส่วนหน้า แต่การควบคุมนั้นกระตุ้นสมองส่วนหลัง สมองส่วนหลังนั้นเป็นสมองสัตว์เลื้อยคลาน (Reptilian brain) มีหน้าที่เกี่ยวกับความอยู่รอด เช่น การกิน การสืบพันธุ์ การต่อสู้ การหลบภัย การทำร้ายสัตว์อื่น หรือคนอื่น สมองส่วนหน้า (Neo-cortex) เป็นสมองมนุษย์ทำหน้าที่เกี่ยวกับสติปัญญาขั้นสูง จินตนาการ วิจารณ์ญาณ ศิลธรรม

ถ้าผู้เรียนู้มีอิสระที่จะจินตนาการ ที่จะเลือกเรียนรู้อย่างหลากหลายได้ทดลองของใหม่ๆจะกระตุ้นสมองส่วนหน้าให้เจริญ มีสติปัญญาสูง มีวิจารณ์ญาณ มีความเห็นใจเพื่อนมนุษย์ (Empathy) มีจิตใจเพื่อเพื่อนมนุษย์ (Altruism) มีศีลธรรม

การถูกควบคุมจะไปกระตุ้นสมองส่วนหลังซึ่งเป็นสมองสัตว์เลื้อยคลานทำให้ขาดจินตนาการ (ตะกวดไม่มีจินตนาการ) ขาดสติปัญญา ขาดวิจารณ์ญาณ ขาดศีลธรรม มีความหยาบและการทำร้ายกันสูง

การที่คนไทยเป็นอย่างนี้ๆก็เพราะเราอยู่ในระบบอำนาจแบบ top down ทุกแห่งหน พ่อแม่ก็ top down กับลูก ครูก็ top down กับนักเรียน เจ้านายก็ top down กับลูกน้อง ระบบการศึกษาก็ใช้ระบบราชการซึ่งเป็นระบบควบคุมมากกว่าระบบส่งเสริมความงอกงาม จึงไม่แปลกที่สังคมไทยเป็นสังคมที่ใช้สมองส่วนหลังมากเกินไป และใช้สมองส่วนหน้าน้อยเกินไป

การต่อสู้ทางการเมืองเป็นตัวอย่างของการใช้สมองส่วนหลัง ในการใช้สมองส่วนหลังนั้นจะไม่คำนึงถึงความจริงและศีลธรรม แต่มุ่งเอาชนะอย่างเดียว การต่อสู้กันโดยไม่ใช้ความจริงและศีลธรรม ทำให้สังคมเบนรพบขาดความสูงส่งทางคุณค่าหรือจิตวิญญาณ สังคมที่ขาดคุณค่าของความดีงามเป็นสังคมที่น่ากลัวยิ่งนัก

เนื่องจากระบบการศึกษาไทยเป็นระบบการควบคุม กระทรวงศึกษาธิการจึงหนักอึ้งกรงรังไปด้วย เครื่องมือในการควบคุม การกำหนดมาตรฐานต่างๆก็คือการควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กระทรวงกำหนด การกำหนดข้อปรัญญา กำหนดอัตราเงินเดือน กำหนดตัวชี้วัด ล้วนเป็นการควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐาน

การควบคุมทำให้เกิดความบีบคั้น ความขัดแย้ง และความไม่งอกงามอย่างหลากหลาย มนุษย์นั้นไม่มีใครสองคนในโลกที่เหมือนกันแม้แต่ฝ่าฝ่าฝ่าใบเดียวกัน ควรจะมีโอกาสงอกงามหลากหลายแตกต่างกัน การพัฒนามนุษย์ไม่ใช่การหล่อหลอมให้ออกจากเบ้าเดียวกันเหมือนการบีบขวดบีบกระป๋องออกมาจากโรงงาน

การศึกษาไม่ใช่การหล่อหลอมให้เหมือนกันแต่เป็นการส่งเสริมความงอกงามอย่างหลากหลายจึงไม่ควร มีมาตรฐานเดียวหรือตัวชี้วัดเดียวที่ใช้ทั่วไปหมด ซึ่งจะไปทำลายความงอกงามอย่างหลากหลาย

ถ้าระบบการศึกษาจะเป็นระบบการส่งเสริมความงอกงามแล้ว ไซ้ไรจะเบาสบาย สวยสดงดงาม สร้างสรรค์ และประหยัดกว่าปัจจุบันนี้มาก กล่าวคือ ส่งเสริมให้บุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน องค์กรต่างๆ มีอิสระ ในการจัดการการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ตามความต้องการของบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรต่างๆ จะเกิด จินตนาการใหม่ๆ ความริเริ่มใหม่ๆ ความสร้างสรรค์ใหม่ๆ อย่างหลากหลาย มีความยืดหยุ่น ไปตามสถานการณ์ ต่างๆ จะเกิดนวัตกรรมการเรียนรู้เต็มแผ่นดิน ความหลากหลายของจินตนาการและนวัตกรรมการเรียนรู้เป็น ความงามที่ก่อให้เกิดความปิติสุขแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ในระบบการศึกษาที่ส่งเสริมความงอกงามอย่างหลากหลาย กระทรวงศึกษาธิการไม่เหมือนเดิม น้ำหนัก จะไปอยู่ที่ครูมากกว่าผู้บริหาร(ควบคุม) การศึกษา ครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้และร่วมเรียนรู้จะกลายเป็นครูที่เก่ง ครู ที่ใช้อำนาจจะเป็นครูที่ไม่เก่ง เราก็ได้แต่ร้องว่าครูไม่เก่งๆ โดยไม่เปลี่ยนระบบอำนาจ กระทรวงศึกษาธิการจะมี ขนาดเล็กกลง เหมือนในประเทศที่เจริญทั้งหลาย และปรับบทบาทจากผู้ควบคุมกลายเป็นผู้สนับสนุนเชิงนโยบาย และเชิงวิชาการ การที่จะสนับสนุนทางนโยบายและทางวิชาการได้ ตัวเองจะต้องเก่ง ถ้ามีอำนาจและใช้อำนาจ ตัวเองก็ไม่ต้องเก่งและจะไม่เก่ง กระทรวงศึกษาธิการในรูปแบบใหม่จะไปติดตามชื่นชมความงอกงามอย่าง หลากหลาย ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อยอดให้งดงามและดียิ่งๆขึ้นไป คนทั้งประเทศจะถูกปลดปล่อยไป เป็นอิสระและพัฒนาอย่างหลากหลายเต็มตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ประเทศไทยจะเข้มแข็งขึ้น

ในท้ายที่สุดผมขออาราธนาอาจารย์สุกรี เจริญสุข อย่าไปโกรธใครเลย ไม่ว่าจะเป็นหมอวิจารณ์หรือ ใครอื่น เพราะในระบบการควบคุมทุกคนล้วนตกอยู่ภายใต้ความบีบคั้น ขอให้อาจารย์สุกรีและคณะจงบรรเลง เพลงปฏิรูประบบการศึกษาไทยให้กระหึ่มไปทั่วประเทศ ประเทศไทยพยายามปฏิรูปการศึกษามาด้วยวิธีต่างๆ มากแล้วแต่ไม่สำเร็จ การใช้ดนตรีปฏิรูปอาจสำเร็จ เพราะเมื่อผู้คนได้ฟังดนตรีแล้วจะมีความสุข เมื่อมีความสุข แล้วสมองจะดี เรียนรู้เรื่องที่ซับซ้อน ได้ดีขึ้น

ถึงเวลาประเทศไทยจะต้องเข้าเกียร์ใหม่ เปลี่ยนจากเกียร์ใช้สมองส่วนหลัง ไปใช้เกียร์สมองส่วนหน้า หรือสมองแห่งความเป็นมนุษย์ซึ่งทำให้เกิดจินตนาการ สติปัญญาที่ลึกซึ้ง มีวิจาร์ณญาณ มีสุนทรียธรรม และมีศีลธรรม

ด้วยการปรับระบบการศึกษา จากระบบการควบคุมไปเป็นระบบส่งเสริมความงอกงามอย่างหลากหลาย
